

formation in the future specialist of domestic pharmaceutical industry a high level of professional competence, professional motivation based on social-psychological and personal moral qualities that meet the needs of society with the standards of pharmaceutical ethics and deontology.

Improvement of higher pharmaceutical education in accordance with the European integration processes is impossible without improving its management, modernization of its structure and content, creation of modern textbooks, manuals, methodological developments, ensuring the quality and transition to the competence-oriented professional development of students at all stages of continuous pharmaceutical education.

Introduction of new integrated training courses and educational programs using modern pedagogical and information technologies in training students of specialty «Technology of perfume-cosmetic products» will contribute to the formation of their professional competence.

The prospects of further research is scientific justification of professional competencies of graduates according to educational-qualification level «Bachelor» and educational-qualification level «Master».

Key words: *higher education, professional preparation, pharmacy, technology of perfume-cosmetic products, professional competency and competence.*

УДК 371.134/.373.3:001.89(045)

Г. І. Дудчак

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОГО КЕРІВНИЦТВА САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті теоретично обґрунтовано науково-методологічні основи педагогічного керівництва самостійною роботою майбутніх учителів початкових класів. Розкрито сутність досліджуваного феномену та визначено його структуру як взаємозв'язок цільового, мотиваційного, змістового, операційно-діяльнісного та контрольо-результативного компонентів. З'ясовано, що в основі педагогічного керівництва самостійною роботою майбутніх учителів початкових класів лежать системний, діяльнісний, особистісний та диференційований підходи, реалізація яких дає можливість на якісно новому рівні здійснювати означений процес.

Ключові слова: *самостійна робота, педагогічне керівництво самостійною роботою майбутніх учителів початкових класів, структура педагогічного керівництва самостійною роботою, системний, діяльнісний, особистісний та диференційований підходи.*

Постановка проблеми. В умовах реформування вищої педагогічної освіти актуальності набуває проблема підготовки спеціалістів з високим рівнем розвитку самостійності, які здатні постійно оновлювати знання, швидко адаптуватися до освітніх інновацій, змін у соціально-культурній сфері, якісно розв'язувати професійні завдання та оперативно приймати нестандартні рішення. Пріоритетним засобом формування самостійності в майбутніх учителів початкових класів є самостійна робота, ефективність виконання якої студентами залежить від якості керівництва цим процесом з боку викладачів. З огляду на це проблема педагогічного керівництва самостійною роботою майбутніх учителів початкових класів набуває

особливої актуальності.

Аналіз актуальних досліджень. Різні аспекти означеної проблеми є предметом наукових розвідок Я. Бойко, М. Занічковського, П. Підкасистого, О. Плотникової, Н. Слободян, М. Смирнової, І. Шайдур, М. Фіцули та ін. Проте недостатньо вивченими сьогодні є теоретичні засади педагогічного керівництва самостійною роботою майбутніх фахівців, сучасні підходи до реалізації досліджуваного феномену тощо.

Мета статті. Метою статті є теоретичне обґрунтування науково-методологічних основ педагогічного керівництва самостійною роботою майбутніх учителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу. Аналіз поглядів М. Занічковського та Н. Слободяна [3, 102], М. Парфьонова [5, 43–44], М. Солдатенка [6, 116], І. Шайдур [7, 28] та ін. щодо трактування сутності досліджуваного нами поняття сприяв визначенню педагогічного керівництва самостійною роботою студентів як цілеспрямованої діяльності викладача вищого навчального закладу, що передбачає формування у студентів інтересу до самостійної роботи, визначення її змісту та обсягу, допомогу студентам у плануванні та організації самостійної роботи, забезпечення їх засобами самостійної роботи, контроль за її результатами.

Спираючись на наукові погляди І. Шайдур [7, 28], основною метою педагогічного керівництва самостійною роботою майбутніх учителів початкових класів вважатимемо підвищення ефективності організації та здійснення самостійної роботи студентів у процесі їх професійної підготовки.

Істинність цієї думки підтверджують і результати наукових досліджень Н. Кузьміної та М. Солдатенка. Зокрема, Н. Кузьміна зазначала, що критерії оцінки діяльності педагога формулюються за спостереженням за об'єктивними ознаками діяльності тих, хто навчається [4, 26], результати взаємодії педагога із тими, хто навчається, найбільш яскраво виражаються в знаннях, уміннях і навичках тих, хто навчається [4, 39]; між рівнями вмінь педагога та успішністю тих, хто навчається, є пряма залежність [4, 39].

М. Солдатенко зазначає, що ефективність самостійної навчальної діяльності значною мірою залежить від якості організації та керівництва нею з боку викладача [6, 116].

Отже, на основі узагальнення вищезазначених думок під педагогічним керівництвом самостійною роботою майбутніх учителів початкових класів у контексті нашого дослідження будемо розуміти цілеспрямовану діяльність викладача вищого навчального закладу, спрямовану на підвищення ефективності організації та здійснення самостійної роботи майбутніми вчителями початкових класів у процесі їх професійної підготовки.

Результати нашого дослідження засвідчили існування в дидактиці вищої школи двох видів керівництва самостійною роботою студентів: безпосереднього та опосередкованого.

Підходи С. Грищенко, М. Солдатенка, І. Шайдур [2, 239; 6, 230; 7, 26] до визначення особливостей безпосереднього керівництва самостійною роботою вказують на пряму взаємодію викладача зі студентами (консультування, допомога у плануванні самостійної роботи, контроль за її результатами тощо). Особливість опосередкованого керівництва самостійною роботою студентів полягає у використанні різноманітних засобів: методичних рекомендацій, порад, інструкцій, вказівок, сформульованих викладачами на основі досвіду, врахування численних труднощів, із якими зустрічаються студенти у процесі виконання самостійної роботи.

Аналіз науково-педагогічної літератури дав змогу дійти висновку про те, що сьогодні існує низка підходів до розкриття структури керівництва самостійною роботою.

Для прикладу, Г. Бабкін у керівництві самостійною роботою студентів виділяє три взаємозалежних елементи: психолого-педагогічний та методичний, організаційно-виховний, контрольний [1, 4].

Вивчення праць М. Занічковського та Н. Слободян показало, що будова керівництва самостійною роботою розглядається ними як цілісна система, що складається із взаємопов'язаних елементів.

Однак, на нашу думку, жоден із зазначених підходів не розкриває повною мірою структуру педагогічного керівництва самостійною роботою майбутніх учителів початкових класів.

Оскільки педагогічне керівництво самостійною роботою ми розглядаємо як цілеспрямовану діяльність викладача, то його структура повинна містити всі складові діяльності, яка у психології розглядається як єдність мети, мотивів, дій (операцій) та результату.

Оскільки будь-яка діяльність людини розпочинається із свідомої постановки мети (цілі), тобто мисленнєвого передбачення кінцевого результату діяльності та завдань, то першим структурним компонентом педагогічного керівництва самостійною роботою ми визначили цільовий.

З огляду на особливе значення у процесі досягнення мети та завдань педагогічного керівництва самостійною роботою проблеми мотивації студентів, оскільки саме наявність відповідних мотивів спонукає особистість до діяльності та забезпечує успішний її результат, доцільним є виділення у структурі педагогічного керівництва самостійною роботою студентів ще одного компонента – мотиваційного, який передбачає формування (стимулювання) керівником позитивної мотивації студентів до виконання завдань самостійної роботи.

Педагогічне керівництво самостійною роботою майбутніх учителів початкових класів передбачає виконання викладачем дій, пов'язаних із формуванням у студентів системи знань, умінь і навичок організації та здійснення самостійної роботи, організацією самостійної роботи студентів та безпосереднім і опосередкованим керівництвом нею. Тому наступними

компонентами керівництва самостійною роботою ми визначили змістовий та операційно-діяльнісний.

За результатами нашого дослідження однією із причин неефективної самостійної роботи студентів є відсутність системи в її виконанні, коли студент працює час від часу, тільки перед опитуванням, контрольною роботою, заліком чи екзаменом. Студенти основною причиною такого підходу називають брак часу та відсутність натхнення. У свою чергу, ситуативний характер самостійної роботи є причиною появи низки труднощів у її організації та здійсненні, основним способом подолання яких вважаємо забезпечення зворотного зв'язку шляхом систематичного контролю викладача за результатами самостійної роботи студентів. Саме систематичний контроль дає можливість своєчасно коригувати процес самостійної роботи студентів. Отже, реалізація керівником контрольної-оцінної функції передбачена завершальним компонентом системи педагогічного керівництва самостійної роботи студентів – контрольним-результативним.

У цілому, структуру педагогічного керівництва самостійною роботою майбутніх учителів початкових класів ми визначаємо як взаємозв'язок цільового, мотиваційного, змістового, операційно-діялісного та контрольного-результативного компонентів.

Проблему педагогічного керівництва самостійною роботою майбутніх учителів початкових класів, на нашу думку, доцільно розглядати з погляду системного, діялісного, особистісного та диференційованого підходів.

Системний підхід (Н. Кузьміна, Н. Мойсеюк, В. Ортинський та ін.) полягає в розгляді структурних компонентів педагогічного керівництва самостійною роботою майбутніх учителів початкових класів не ізольовано, а у взаємозв'язках, у системі й дає змогу дослідити цю проблему в єдності та зв'язку між викладачем і студентом.

Діялісний підхід (І. Бех, Н. Мойсеюк, В. Ортинський та ін.) передбачає створення викладачем у процесі педагогічного керівництва самостійною роботою таких умов, за яких студент перетворюється на суб'єкт пізнання, діяльності й спілкування, а саме: організація самостійної роботи, активізація діяльності, формування вмінь організовувати та здійснювати самостійну роботу (визначати мету, планувати діяльність, виконувати завдання, забезпечувати контроль, оцінку та корекцію результатів діяльності).

Особистісний підхід (Н. Мойсеюк, В. Ортинський, Л. Савенкова та ін.) передбачає орієнтацію у процесі педагогічного керівництва самостійною роботою майбутніх учителів початкових класів на особистість студента як мету, суб'єкт, результат і головний критерій його ефективності. Цей підхід реалізується через створення відповідних умов для природного процесу саморозвитку задатків і творчого потенціалу особистості: визначення викладачем відповідного стилю особистісного спілкування зі студентом,

підбір методів, форм, прийомів, засобів педагогічного керівництва, які найбільшою мірою сприятимуть розкриттю його потенційних можливостей.

Диференційований підхід (О. Корольок, П. Сікорський, Л. Янчарська та ін.) обумовлений необхідністю врахування викладачами індивідуальних особливостей студентів, їх природних задатків та здібностей у процесі педагогічного керівництва самостійною роботою шляхом застосування низки форм, методів, прийомів та засобів, які відповідають різним індивідуально-типологічним особливостям майбутніх учителів.

На нашу думку, реалізація розглянутих методологічних підходів, які можуть функціонувати як окремо, так і у взаємозв'язку з іншими, забезпечить ефективність педагогічного керівництва самостійною роботою майбутніх учителів початкових класів.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, педагогічне керівництво самостійною роботою майбутніх учителів початкових класів є складним видом діяльності викладача вищого навчального закладу, який зорієнтований на підвищення ефективності організації та здійснення самостійної роботи студентами у процесі їх професійної підготовки. Реалізація системного, діяльнісного, особистісного та диференційованого підходів, які лежать в основі педагогічного керівництва самостійною роботою майбутніх учителів початкових класів, дозволяє на якісно новому рівні здійснювати означений процес. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в розробці методичних рекомендацій для викладачів щодо реалізації вище визначених підходів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабкин Г. С. Организационные основы руководства самостоятельной работой студентов (СРС) / Г. С. Бабкин // Организационные основы руководства самостоятельной работой студентов: научные труды. – Тюмень: Тюменский государственный университет, 1976. – Сборник 38. – С. 3–10.
2. Грищенко С. В. Керівництво самостійною роботою студентів університету – майбутніх фахівців соціальної сфери / С. В. Грищенко // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – Чернігів, 2012. – Випуск 79. – С. 237–241.
3. Занічковський М. О. Керівність самостійною роботою у вивченні іноземних мов / М. О. Занічковський, Н. М. Слободян // Нові інформаційні технології у самостійній роботі студентів: матеріали навч.-метод. конф. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2003. – С. 101–107.
4. Методы системного педагогического исследования: учебное пособие / [под ред. чл.-кор. АПН СССР, проф. Н. В. Кузьминой]. – Ленинград: Издательство Ленинградского университета, 1980. – 172 с.
5. Парфьонов М. П. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до педагогічного керівництва самостійною роботою учнів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Парфьонов Михайло Петрович. – Запоріжжя, 2006. – 183 с.
6. Солдатенко М. М. Теоретико-методологічні основи розвитку самостійної пізнавальної діяльності вчителя: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / Солдатенко Микола Миколайович. – К., 2006. – 428 с.

7. Шайдур І. А. Організація самостійної роботи студентів педагогічних університетів на основі індивідуально орієнтованого підходу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Шайдур Ірина Анатоліївна. – Полтава, 2003. – 239 с.

РЕЗЮМЕ

Дудчак Г. И. Научно-методологические основы педагогического руководства самостоятельной работой будущих учителей начальных классов.

В статье теоретически обоснованы научно-методологические основы педагогического руководства самостоятельной работой будущих учителей начальных классов. Раскрыта сущность исследуемого феномена и определена его структура как взаимосвязь целевого, мотивационного, содержательного, операционно-деятельностного и контрольно-результативного компонентов. Установлено, что в основе педагогического руководства самостоятельной работой будущих учителей начальных классов лежат системный, деятельностный, личностный и дифференцированный подходы, реализация которых дает возможность на качественно новом уровне осуществлять указанный процесс.

Ключевые слова: самостоятельная работа, педагогическое руководство самостоятельной работой будущих учителей начальных классов, структура педагогического руководства самостоятельной работой, системный, деятельностный, личностный и дифференцированный подходы.

SUMMARY

Dudhcak H. Scientific and methodological bases of pedagogical management of future primary school teachers' independent work.

In the article scientific and methodological bases of pedagogical management of future primary school teachers' independent work are theoretically grounded. The essence of the studied phenomenon as a purposeful activity of a university teacher, aimed at improving the efficiency of organization and implementation of independent work of primary school teachers during their training is revealed.

The structure of pedagogical management of independent work, which is a relationship of target, motivative, semantic, operational-active and control-efficient components is defined.

It was found out that the bases of pedagogical management of independent work of future primary school teachers are system, activity, personal and differentiated approaches.

The system approach is to examine the structural components of pedagogical management of independent work of future primary school teachers not in isolation but in conjunction and system. It enables to explore the issue of unity and connection between the teacher and the student.

Activity approach involves the creation of a teacher in the pedagogical management of independent work environment in which the student becomes a subject of knowledge, activity and communication.

The personal approach provides orientation in the pedagogical management of the independent work of future primary school teachers on the individual student as a target, subject, result and the main criterion for its effectiveness.

Differentiated approach is due to the need to take into account the individual students' characteristics by teachers, their natural instincts and skills in the pedagogical management of independent work.

Implementation of the system, activity, personal and differentiated approaches that underpin the pedagogical management of independent work of future primary school teachers, allows at a qualitatively new level to realize the defined process. The prospect of

further research we see in the development of methodological recommendations for teachers on the implementation of the above mentioned approaches.

Key words: *independent work, pedagogical management of independent work of future primary school teachers, pedagogical management structure of independent work, system, activity, personal and differentiated approaches.*